

טיפול באוצר מילים ברמה מערכתית

יעל דוד

הפיקוח על הוראת העברית

האם הילדים שלנו אוהבים לקרוא?

46% מהתלמידים מעידים במבחני מיצ"ב בעברית

שהם אוהבים לקרוא בעברית

(מתוך שאלון עמדות – מיצ"ב עברית תשע"ח)

✓ מבחנים בינלאומיים מציבים את ישראל במקום נמוך בקריאה

✓ ילדים מבלים פחות זמן בקריאה בשעות הפנאי.

כשילדים יאהבו יותר לקרוא, הם יקראו יותר,

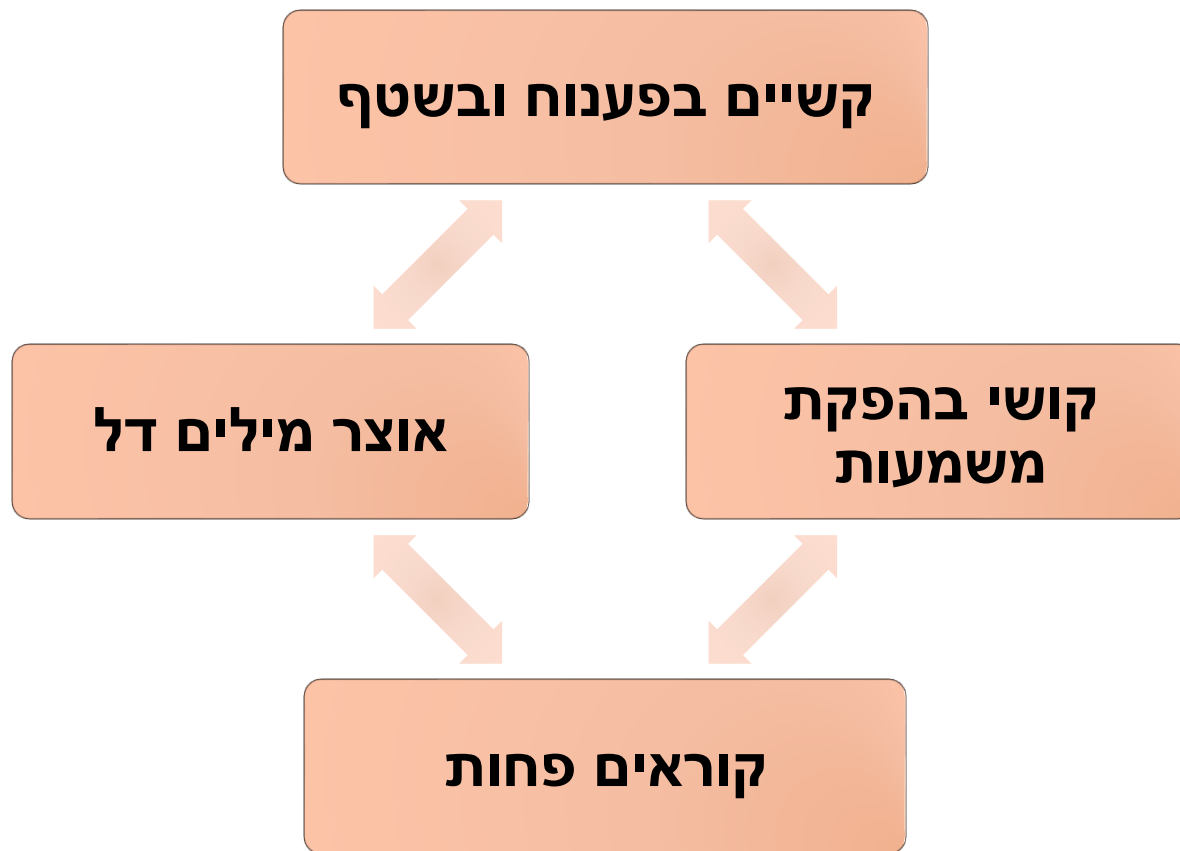
כשיהיו להם הכלים לקריאה מיטבית, השפה שלהם תהיה עשירה יותר

והם ישתפרו גם מבחני המיצ"ב שלהם.

(Taylor et al.1990)

אוצר מילים והישגי הקריאה

אפקט מתיו: העשיר מתעשר והעני מתרושש

אוצר מילים

ידיעת מילים היא רב ממדית וטומנת בחובה את היכולות הבאות:

לדעת את המשמעות
של מילה בתוך כמה
הקשרים שונים

לקרוא את המילה

להגדיר את
המשמעות הרחבה
של המילה

להשתמש
באסטרטגיות
להבנת מילים
חדשות

להשתמש
במילה בכתיבה

מילים מאירות

מילים המנסות לגעת

שפה יכולה לייצר רגש או רגש יכול לייצר שפה

(Schrauf 2008)

הרגש ממלא תפקיד מכריע בחיי היומיום שלנו.

הוא מוגדר כתגובה סובייקטיבית של אדם על גירוי מסוים.

לדוגמה, הבעות פנים, תגובה התנהגותית, תגובה גופנית פנימית, אמונה וכו'

מילים עם מטען רגשי:

מדובר במילים שאינן מתייחסות לרגשות באופן ישיר, אך הן מביעות רגש באופן עקיף או מעוררות רגש מבלי לנקוב בשם הרגש באופן ממש.

לדוגמה,

קללות וגידופים, עלבונות ונזיפות, מילות חיבה, מילים המעוררים דחייה, קריאות ביניים, מילים עם קונטציה רגשית.

מעגל הרגשות

✓החלטה על מילה

- בכל שבוע התלמידים ייחשפו לחמש מילים.
- המילים ייבחרו על ידי צוותי מורים מתחומי דעת שונים: עברית, היסטוריה, ספרות, תנ"ך וכו'
- המילים הנבחרות תהיינה מילים שניתן לפוגשם במספר תחומי דעת שונים כגון, שיעור, מגמות, תמורה, השקה, אחדות, השראה, מהות, תכונה, מאפיין וכו'
- בכל בית ספר יש מורה אחד שאחראי על קיבוץ המילים לצורך הפצה.
- הפצת המילים תיתכן בדרכים שונות ומגוונות כך שכל מורה יתייחס למילים הנבחרות בתחום הדעת שלו בדרכים שונות.

✓מה זה אומר "לדעת מילה"?

1. אני לא זוכר שראיתי את המילה בעבר.
2. ראיתי את המילה בעבר, אבל אני לא מכיר את משמעותה.
3. אני מזהה את המשמעות בקונטקסט מסוים, ואני חושב שהמשמעות היא.....
4. אני מכיר את המילה. המשמעות שלה היא.....
5. אני יכול להשתמש במילה הזו במשפט.

✓ איך מטפלים במילה?

- חשיפה מרובה – התלמיד חייב להיחשף למילה החדשה לפחות 20 פעם בשבוע.

- ריבוי משמעויות

- מבנה המילה – דרך התצורה של המילה לדוגמה,

תִּדְרוֹן – חדר + Xוֹן , מֵהוּת – מֵה + Xות ,

הַשְׂרָאָה – שורש שרה/י + משקל / תבנית הקטֶּלָה , תִּיָּזַר – חי + זר

- משפחות מילים – כתב, כתיבה, מכתב, כתיבה, מכתביה, התכתבות וכו'

הטמעת אוצר המילים – כיצד?

באמצעות אינטראקציות משמעותיות עם המילים במגוון רחב של הקשרים וכן חשיפות מרובות למילים חדשות.

- העמקת הידע על מילות המטרה דרך סיפורים, טקסטים, שיחות, דיונים, משפטים ושירים ממחישים

- פעילויות חוויתיות רב חושיות להיכרות ועיבוד מעמיק של המילים החדשות

דוגמאות לפעילויות חוויתיות רב חושיות:

למד את שפתך טוב ושלוט בה
היטב ויהיה לך את המרכיב
הראשון לחיים.

(אדוארד מורו)